

■ ДУМКА МОЛОДОГО ВЧЕНОГО

УДК 351:332.8

ФОРМИ ТА МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ПОСЛУГ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА РЕГІОНУ ©

В.В. ГОНЧАРУК,
здобувач,
Полтавський університет
економіки і торгівлі
(м. Полтава)

У статті досліджено форми та механізми управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону. Проаналізовано та представлено в графічному вигляді методи і форми державного регулювання, проведена класифікація цілей управління, здійснено групування механізмів управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону на основі дослідження процесів їх еволюції. Досліджено модель системного комбінування (МСК) управління розвитком ЖКГ. Встановлено, що розглянуті в даній статті форми і механізми управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону в методологічному контексті вказують на наявність можливостей організації ефективного управління у сфері послуг ЖКГ регіону.

Ключові слова: послуга, житлово-комунальне господарство, регіон, форми, методи, механізми, комунальне господарство.

Рис. 5. Табл. 2. Літ. 9.

Постановка проблеми. Досягнуті в Україні до початку XXI століття соціально-економічні результати, а також істотні структурні зрушення в ЖКГ дозволили сформуванню ринкового господарства та уможливили визначення нових пріоритетів розвитку країни. Частково вони орієнтовані на утримання досягнутих до 2014 р. позицій (стабільних темпів економічного зростання, зменшення безробіття й інфляції, зростання реальних доходів населення), але головним чином – на розбудову економіки посткризового періоду та на довгострокові цілі й завдання суспільного розвитку. На нашу думку, роль держави в постановці таких цілей і пріоритетів є вирішальною.

У свою чергу, від економічної науки, як і від інших наук, суспільство очікує не тільки пояснення суті досліджуваних явищ і прогнозу їх розвитку, але й виявлення можливостей органів державної влади впливати на хід подій. Насамперед це зумовлено необхідністю побудови економічної політики органів влади. На наш погляд, однією з головних причин низької результативності проведених у ЖКГ реформ є відсутність зв'язку між економічною наукою й реальною господарською практикою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні питання щодо управління у сфері послуг ЖКГ в історичному аспекті подані в роботах таких вчених-регіоналістів, як: О. Амосов, В. Бакіров, А. Стадницький, О. Димченко, І. Драган, Т. Качала, Г. Крамаренко та ін.

© **В.В. ГОНЧАРУК, 2018**

Проте, на нашу думку, саме питання щодо визначення форм та механізмів управління у сфері послуг житлово-комунального господарства є недостатньо вивченим і потребує подальших наукових досліджень.

Формулювання цілей статті. Основною метою статті є дослідження форм та механізмів управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянувши ключові аспекти еволюції управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону, можна прийти до висновків, що форми управління в сфері послуг ЖКГ регіону визначаються формою власності і підрозділяються на наступні форми управління:

- державну (державна корпорація, тощо);
- муніципальну (аналог державного управління з урахуванням самостійного статусу муніципального утворення, зумовленого наявністю муніципальної власності);
- приватну (корпоративну);
- змішану (державно-приватне партнерство, різні види товариств за участю державного, муніципального та приватного капіталів).

На рисунку 1 наведені методи і форми державного регулювання у сфері послуг ЖКГ регіону. Тобто кожна з форм управління у сфері послуг ЖКГ регіону (державна, муніципальна, приватна та змішана) за аналогією з державною має власний набір методів управління, які визначають специфічні форми управління всередині кожної з форм.

Рис. 1. Методи і форми державного регулювання у сфері послуг ЖКГ регіону

Вибір тієї чи іншої форми управління у сфері послуг ЖКГ регіону визначається зоною відповідальності суб'єкта сфери послуг ЖКГ регіону.

Очевидно, що в межах корпоративної форми управління у сфері послуг даної галузі неможливо вирішувати завдання, які стосуються компетенцій органів державної влади регіону чи муніципальних утворень, встановлених для них законодавством. Можлива передача деяких державних або муніципальних функцій за допомогою аутсорсингу в приватний сектор, але при цьому відповідальність залишається за органами державного або муніципального управління.

Методи управління у сфері послуг ЖКГ регіону визначаються цілями, які представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Класифікація цілей управління у сфері послуг ЖКГ регіону

Кваліфікаційна ознака	Види цілей	Цілі управління у сфері ЖКГ регіону
Характер	Стратегічні, тактичні	Досягнення економічної ефективності, підтримка цілісності та експлуатаційних характеристик об'єктів ЖКГ, розширення відтворення ЖКГ регіону, підвищення якості послуг ЖКГ та якості життя населення регіону.
Зміст	Економічні, соціальні, екологічні, технологічні, інституційні (організаційні), політичні	Зниження витрат, оптимізація структури, пільги на послуги, модернізація обладнання та інженерних конструкцій для зниження енергозатрат.
Структура	Маркетингові, програмні, фінансові, інвестиційні, кадрові	Досягнення необхідного рівня реалізації послуг, підвищення виробничої програми, залучення додаткових джерел фінансування, залучення лізингу, підвищення рівня кваліфікації спеціалістів.
Середовище	Зовнішні, внутрішні	Адаптація господарської діяльності управлінських структур ЖКГ регіону до зовнішніх економічних умов, забезпечення стабільного фінансового положення структурних одиниць ЖКГ регіону.
Пріоритетність	Першочергові, перспективні	Черговий фінансовий рік, три-, п'яти-, десятирічний період.
Вимірність	Кількісні, якісні	Досягнення планового рівня послуг ЖКГ, зміна періодичності надання послуг.
Ієрархія	Комплексні, галузеві	Збільшення дохідності регіону та муніципальних утворень в його складі, підвищення рівня зборів платежів за житлово-комунальні послуги.

Виділимо наступні групи методів, згідно з цілями управління у сфері послуг ЖКГ регіону:

- 1) стратегічні та тактичні;
- 2) економічні, соціальні, екологічні, технологічні, інституційні (організаційні), політичні;
- 3) маркетингові, програмні, фінансові, інвестиційні, кадрові;

- 4) зовнішні, внутрішні (методи, зумовлені властивостями середовища);
- 5) першочергові, перспективні (методи, зумовлені тимчасовими факторами);
- 6) кількісні, якісні;
- 7) комплексні, галузеві.

Механізми управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону в результаті еволюції можуть бути згруповані таким чином (рис. 2):

- 1) антикризовий механізм управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону (модель дублювання);
- 2) підприємницький механізм управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону (авангардна модель);
- 3) адміністративний механізм управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону (державно-монопольна модель);
- 4) ринковий механізм управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону (модель саморегулювання);
- 5) системний механізм управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону (модель комбінування).

Рис. 2. Модель системного комбінування (МСК) управління розвитком ЖКГ

Пропонована нами класифікація механізмів управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону на основі моделі системного комбінування (МСК) управління розвитком житлово-комунального господарства А. Б. Дьоміна досить умовна, оскільки антикризовий, підприємницький і адміністративний механізми в даний час працюють у ринкових (або близьких до них) умовах.

Ринковий механізм не працюватиме без участі підприємців і держави, які і створюють власне ринок.

В регіонах працює комбінований механізм управління у сфері послуг ЖКГ з тією або іншою часткою участі всіх наведених у класифікації механізмів.

Розглянемо більш докладно представлені нами форми управління у сфері послуг ЖКГ регіону.

Державна форма управління у сфері послуг ЖКГ регіону була найбільш виражена та апробована в плановій економіці СРСР (рис. 3).

Рис. 3. Державна форма (вертикаль) управління ЖКГ

У державній формі управління ЖКГ відповідальність за результати роботи розподілялася по вертикалі від підприємств і організацій житлово-комунального господарства на місцях до Міністерства ЖКГ СРСР.

Слід зазначити, що здебільшого підприємства і організації житлово-комунального господарства входили до складу містоутворюючих підприємств, які мали власний житловий фонд і комунальну інфраструктуру.

Тобто державне управління у сфері послуг ЖКГ полягало у взаємодії з містоутворюючими підприємствами в розглянутій нами сфері для досягнення встановлених Міністерством ЖКГ СРСР цілей.

У період 1990-х років у процесі приватизації відбулася передача об'єктів ЖКГ у підпорядкування муніципальних утворень. При цьому стала домінувати муніципальна форма управління у сфері послуг ЖКГ в межах кожного регіону (рис. 4).

Рис. 4. Муніципальна форма управління у сфері послуг ЖКГ в межах регіону

При цьому нормоутворюючі та контролюючі функції ЖКГ частково залишилися на державному рівні, частково були передані на регіональний рівень.

З появою приватного капіталу в Україні у сфері послуг ЖКГ стали з'являтися ринкові механізми управління, в тому числі, з повною чи частковою, державною чи муніципальною участю (рис. 5).

Державна форма управління у сфері послуг ЖКГ регіону на даний момент складається з державної, регіональної і муніципальної складових з деякими варіаціями по регіонах (таблиця 2).

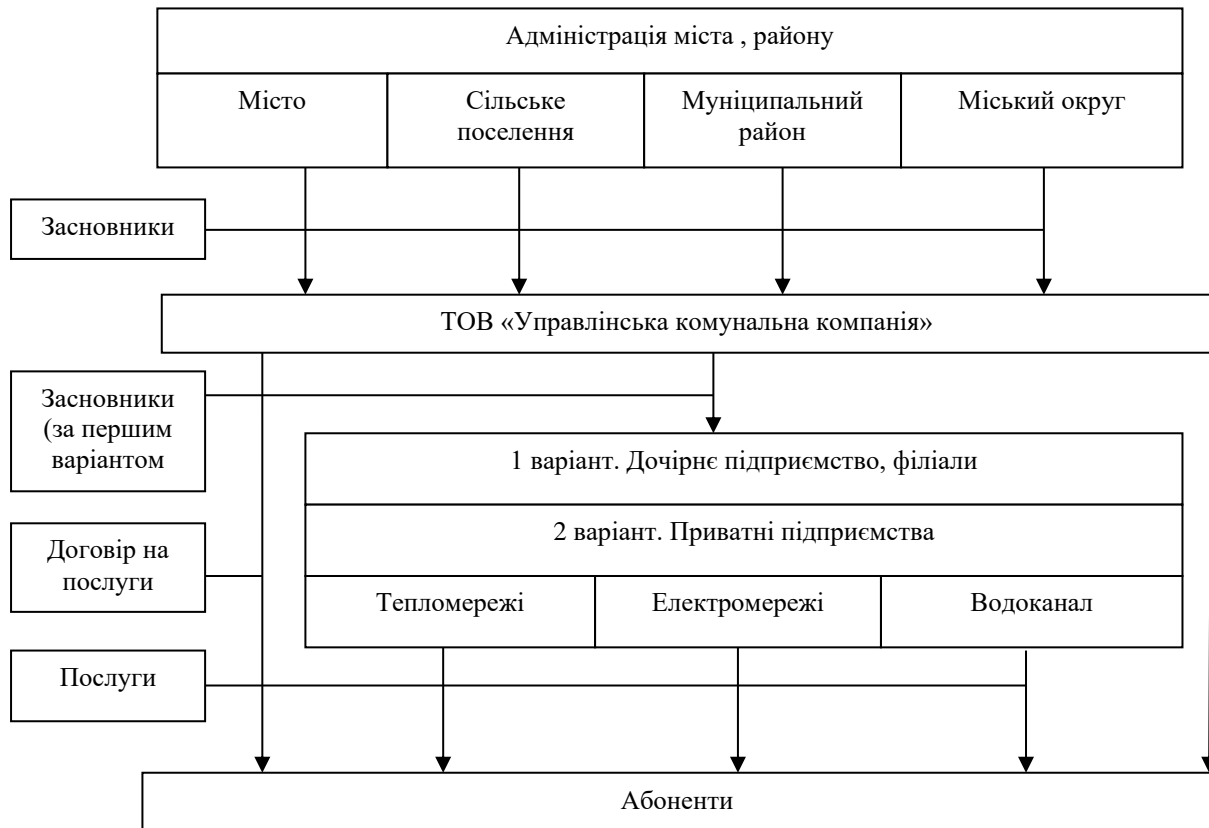

Рис. 5. Ринкова форма управління ЖКГ з муніципальною участю

Світовий досвід свідчить про те, що в умовах серйозних системних проблем в економіці з'являються державні корпорації зі значним державним фінансуванням.

Таблиця 2

Державна форма управління ЖКГ регіону: рівні управління, повноваження та функції

Рівні управління	Назва відомства, органа влади	Повноваження, функції
1	2	3
Державний	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	Нормативно-правова діяльність у сфері житлово-комунального господарства Економіка та тарифна політика Енергоефективність та енергозбереження Житлова політика Реформа у сфері енергоефективності
	Міністерство палива та енергетики України	Нормативно-правова діяльність в сфері енергозбереження та підвищення енергоефективності
	Комітет Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства	Регулювання питань щодо будівництва та архітектури; планування та забудова територій; земельних відносин (у межах територій забудови); житлово-комунального господарства

Продовження табл. 2

1	2	3
	Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг	Державне регулювання цін та тарифів в електроенергетиці та комунальних послугах
Регіональний	Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України	Благоустрій територій Економіка та тарифна політика Енергоефективність та енергозбереження Житлова політика Тепло-, водопостачання та водовідведення
	Департамент житлово-комунального господарства та енергоефективності при ОДА	Благоустрій та комунальне обслуговування населення, житлове-господарство, ціноутворення у сфері житлово-комунальних послуг, енергоефективність, теплопостачання, газозабезпечення електроенергетики та ін.
Муніципальний	Департамент житлово-комунального господарства при міській раді	Розробляє і реалізує регіональні програми, бере участь у розробленні, реалізації та фінансуванні державних програм; взаємодіє з органами місцевого самоврядування з питань надання житлово-комунальних послуг та регулювання цін/тарифів у межах своїх повноважень; проводить аналіз рівня та динаміки цін/тарифів та їх складових на житлово-комунальні послуги

Висновки. Таким чином, розглянуті в даній статті форми і механізми управління у сфері послуг житлово-комунального господарства регіону в методологічному контексті вказують на наявність можливостей організації ефективного управління у сфері послуг ЖКГ регіону і на наявність слабких місць, які зумовлюють можливість і необхідність удосконалення системи управління у сфері послуг житлово-комунального господарства.

Список використаних джерел

1. Амосов О. Ю. Місце житлово-комунального господарства на ринку сфери послуг України. *Бізнес-інформ*. 2010. № 11. С. 32-38.
2. Бакіров В. С., Шайгородський Ю. Ж. Регіональний розвиток як фактор суспільної консолідації: програма «Харківщина – 2010». На шляху до суспільної злагоди. 2010. С. 42-45.
3. Бубенко П. Т., Димченко О. В., Кашпур А. Д. Управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств : монографія. НАН України, Північно-Східний науковий центр, Харк. нац. ун-т міськ. гос-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2014. 233 с.
4. Бурак О. М. Аспекти державного стратегічного управління житлово-комунальним господарством України. «Бізнес Інформ». Харків : ВД ІНЖЕК, 2015. № 3. С. 275-279.
5. Драган І. О. Модернізація житлово-комунального господарства в Україні: теорія, методологія, практика державного управління: монографія. Донецьк: Юго-Восток, 2010. 400 с.
6. Качала Т.М. Житлово-комунальне господарство в системі міського комплексу : монографія. Наук.думка. 2008. 252с.

7. Клебанова Т.С., Рудаченко О.О. Моделі аналізу кризових ситуацій на підприємствах житлово-комунального господарства. Прикладные аспекты моделирования социально-экономических систем : монография / Под. ред. докт. экон. наук. проф. В.С. Пономаренко, докт. экон. наук. проф. Т.С. Клебановой. Бердянск: Издатель Ткачук А. В., 2015. 512 с.

8. Нагорна О.В. Система фінансового забезпечення підприємств житлово-комунального господарства. Глобальні та національні проблеми економіки. Збірник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. 2016. Вип. 9. С. 665-668.

9. Пакулін С.Л., Топчій О.О. Удосконалення державного регулювання розвитку житлово-комунального комплексу регіону. Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». 2013. Випуск 7(1). С. 17-22.

References

1. Amosov, O.Ju. (2010). Misce zytlovo-komunalnoho hospodarstva na rynku sfery posluh Ukrajinu. Byznes-ynform [Place of housing and communal services in the market of Ukrainian services], 11, 32-38 [in Ukrainian].

2. Bakirov V.S., Sajhorodskyj, Ju. Z. (2010). Rehionalnyj rozvytok jak faktor suspilnoji konsolidaciji: prohrama «Kharkivscyna – 2010». Na sljakhу do suspilnoji zlahody [Regional development as a factor of social consolidation: the program "Kharkiv region - 2010". On the way to social harmony], 42-45 [in Ukrainian].

3. Bubenko, P.T., Dymcenko, P.T., Bubenko, O.V., Kaspur, A.D. (2014). Upravlinnja systemnoju modernizacijeju ta rozvytkom zytlovo-komunalnyx pidpryjemstv : monohrafija [Management of system modernization and development of housing and communal enterprises: a monograph]. NAN Ukrajinu, Pivnicno-Sxidnyj naukovyj centr, Xark. nac. un-t misk. hos-va im. O. M. Beketova. Kharkiv : XNUMH, 233 [in Ukrainian].

4. Burak, O. M. (2015). Aspekty derzavnoho stratehičnoho upravlinnja zytlovo-komunalnym hospodarstvom Ukrajinu. [Aspects of the State Strategic Management of Housing and Communal Services of Ukraine]. «Biznes Inform».– Kharkiv : VD INZEK, 3, 275-279 [in Ukrainian].

5. Drahan, I.O. (2010). Modernizacija zytlovo-komunalnoho hospodarstva v Ukrajinu: teorija, metodolohija, praktyka derzavnoho upravlinnja: monohrafija [Modernization of Housing and Communal Services in Ukraine: Theory, Methodology, Practice of Public Administration: Monograph]. Doneck: Juho-Vostok, 400 [in Ukrainian].

6. Kacala, T.M. (2008). Zytlovo-komunalne hospodarstvo v systemi miskoho kompleksu : monohrafija [Housing and communal services in the city complex system: monograph]. Nauk.dumka, 252 [in Ukrainian].

7. Klebanova, T.S. Rudacenko, O.O. (2015). Modeli analizu kryzovyx situacij na pidpryjemstvax zytlovo-komunalnoho hospodarstva. Prykladnye aspektu modelyrovannya socyально-экономических систем : monohrafija [Models of analysis of crisis situations in housing and communal services enterprises. Applied aspects of socio-economic systems modeling: monograph]. Berdjansk: Yzdatel Tkacuk A. V., 512 [in Ukrainian].

8. Nahorna, O.V. (2016). Systema finansovoho zabezpecennja pidpryjemstv zytlovo-komunalnoho hospodarstva. Hlobalni ta nacionalni problemy ekonomiky [System of financial provision of housing and communal services enterprises. Global and national problems of the economy.]. Zbirnyk Mykolajivskoho nacionalnoho universytetu imeni V.O. Sukhomlynskoho, 9, 665-668 [in Ukrainian].

9. Pakulin, S. L., Topcij, O. O. (2013). Udoskonalennja derzavnoho rehuljuvannja rozvytku zytlovo-komunalnoho kompleksu rehionu [Improvement of state regulation of housing and communal services in the region]. Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Serija «Ekonomika», 7(1), 17-22 [in Ukrainian].

ANNOTATION
FORMS AND MECHANISMS OF MANAGEMENT IN THE REGIONAL
HOUSING AND UTILITY SERVICES

HONCHARUK VIKTOR,
Scientific Competitor of Poltava University of Economics and Trade
(Poltava)

The article examines the forms and mechanisms of management in the area of housing and utility services in the region. The methods and forms of state regulation in the sphere of housing and utilities sector of the region are analyzed and presented in graphical form. The classification of management objectives in this sector is carried out. A grouping of management mechanisms in the area of housing and utilities was conducted on the basis of the study of the processes of their evolution. The model of system combination (MSC) of the development of utilities services is investigated.

It is established that the forms and mechanisms of management in the area of housing and communal services of the region considered in this article in the methodological context indicate that there are opportunities for effective management in the sphere of services of housing and utilities sector of the region.

Key words: service, housing and utility services, region, forms, methods, mechanisms, communal economy.

Fig.: 5. Tabl.: 2. Lit.: 9.

АННОТАЦИЯ
ФОРМЫ И МЕХАНИЗМЫ УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ УСЛУГ ЖИЛИЩНО-
КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА РЕГИОНА

ГОНЧАРУК Виктор Васильевич,
соискатель,
Полтавский университет экономики и торговли
(г. Полтава)

В статье исследованы формы и механизмы управления в сфере услуг жилищно-коммунального хозяйства региона. Проанализированы и представлены в графическом виде методы и формы государственного регулирования, осуществлена классификация целей управления, проведена группировка механизмов управления в сфере услуг жилищно-коммунального хозяйства региона на основе исследования процессов их эволюции. Исследована модель системного комбинирования (МСК) управления развитием ЖКХ. Установлено, что рассмотренные в данной статье формы и механизмы управления в сфере услуг жилищно-коммунального хозяйства региона в методологическом контексте указывают на наличие возможностей организации эффективного управления в сфере услуг ЖКХ региона.

Ключевые слова: услуга, жилищно-коммунальное хозяйство, регион, формы, методы, механизмы, коммунальное хозяйство.

Рис.: 5. Табл.: 2. Лит.: 9.

Відомості про автора

ГОНЧАРУК Віктор Васильович – здобувач, Полтавський університет економіки і торгівлі (e-mail: goncharyk82@ukr.net).

HONCHARUK VIKTOR – Scientific Competitor of Poltava University of Economics and Trade (e-mail: goncharyk82@ukr.net).

ГОНЧАРУК Виктор Васильевич – соискатель, Полтавский университет экономики и торговли (e-mail: goncharyk82@ukr.net).

